

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
IXTISOSLASHTIRILGAN TA’LIM MUASSASALARI AGENTLIGI
HUZURIDAGI PEDAGOGIK MAHORAT VA XALQARO BAHOLASH
ILMIY-AMALIY MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA VA MAKTABDAN TASHQARI TA’LIM
TASHKILOTLARI DAVLAT VA HUQUQ ASOSLARI FANI
O‘QITUVCHILARINI ATTESTATSIYADAN O‘TKAZISH UCHUN
MALAKA SINOVIDA FOYDALANILADIGAN TEST TOPSHIRIQLARI
SPETSIFIKATSIYASI**

**UMUMIY O‘RTA VA MAKTABDAN TASHQARI TA’LIM
TASHKILOTLARI DAVLAT VA HUQUQ ASOSLARI FANI
O‘QITUVCHILARINI ATTESTATSIYADAN O‘TKAZISH UCHUN
MALAKA SINOVIDA FOYDALANILADIGAN TEST TOPSHIRIQLARI
SPETSIFIKATSIYASI**

Mazkur spetsifikatsiya umumiy o‘rta va maktabdan tashqari ta’lim tashkilotlari davlat va huquq asoslari o‘quv fani o‘qituvchilarini attestatsiyadan o‘tkazish malaka sinovida foydalaniladigan test topshiriqlarining mazmuni, qamrovi, turi, shakli, baholash mezoni va o‘tkazilish tartibiga qo‘yilgan talablarni aks ettiradi.

I. Umumiy tamoyillar

Baholash maqsadi – talabgorlarning davlat va huquq asoslari o‘quv fani, kasb standartlari va pedagogik mahorat bo‘yicha nazariy bilimlari, amaliy ko‘nikma va kompetensiyalarini kompleks baholash.

Ushbu baholash natijalari asosida pedagog kadrlar attestatsiyasida qabul qilinadigan qarorlar asosli bo‘lishini ta’minlash maqsadida baholashning barcha bosqichlarida validlik, ishonchlilik, adolat va shaffoflik tamoyillariga rioya qilinishi ta’minlanadi.

II. Me’yoriy asoslar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 26-maydagi “Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi hamda uning tizimidagi tashkilotlar faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-79-son farmoni.

2. Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 17-sentyabrdagi “Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta’lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 572-son qarori.

3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 29-dekabrdagi “Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta’lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibi takomillashtirilishi munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta’lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2021-yil 17-sentyabrdagi 572-son qaroriga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish haqida”gi 692-son qarori.

III. Baholash qamrovi

Davlat va huquq asoslari fani o'qituvchilari uchun mutaxassislik fanidan 35 ta, kasb standartlaridan 5 ta, pedagogik mahoratdan 10 ta, jami 50 ta test topshirig'i taqdim etiladi va umumiy test topshirig'ini bajarish uchun 90 daqiqa vaqt berilgan. Bunda yopiq test topshiriqlaridan (*yagona to'g'ri javobni talab qiladigan test topshiriqlari(Y1)*, *moslashtirishni talab qiladigan test topshiriqlari(Y2)* va *ketma-ketlikni talab qiladigan test topshiriqlari(Y3)*) foydalaniladi. Mutaxassislik fanlaridan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko'nikmalar bo'yicha taqsimoti quyidagi jadvalda aks etgan:

Mutaxassislik fanlaridan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko'nikmalari bo'yicha taqsimoti

1-jadval

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
1. Davlat va huquq (1–10-savollar)		
Shaxs, jamiyat, davlat va huquq	<i>–shaxs, jamiyat, davlat va huquq munosabatlari(tushunchalarini)ni aniqlay olish;</i> <i>–davlat (shakllari, funksiyalar) va huquq bilan bog'liq ma'lumotlarni to'g'ri ajrata olish;</i> <i>– axloq va huquq, huquq normasi, manbalari va tarmoqlarini bir-biridan farqlay olish;</i> <i>– huquqiy munosabatlarni tarkibiy qismlarini aniqlay olish;</i> <i>– huquqbuzarlik va yuridik javobgarlik turlarini aniqlash;</i> <i>–voyaga yetmaganlarning huquq va majburiyatlarini tushunish;</i> <i>–voyaga yetmaganlarning javobgarlikka tortish asoslarini aniqlay olish;</i> <i>–berilgan vaziyatlarda qaysi huquqiy norma qo'llanishini to'g'ri tanlay olish;</i> <i>– faktlarni aniqlash, atama va qoidalarini amalda qo'llash, taqqoslash, huquqiy munosabatlarni tahlil qila olish.</i>	10
2. Konstitutsiyaviy huquq asoslari (11–18-savollar)		

Konstitutsiya va huquqiy davlat	–Konstitutsiya va huquqiy davlatning belgilarini farqlay olish; –O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinish jarayonlarini aniqlay olish; –O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining bo‘limlari, boblari va ularga tegishli qoidalarini aniqlash, ushbu qoidalarini vaziyatlarda to‘g‘ri qo‘llash, tahlil qila olish; –O‘zbekiston Respublikasi fuqaroligi, inson va fuqarolarning asosiy huquqlari, erkinliklari va burchlarini shuningdek, fuqarolik jamiyati, davlat hokimiyati tizimini aniqlash, taqqoslash, tahlil qilish; –turli xil vaziyatlarda Konstitutsiya va huquq normalaridan to‘g‘ri foydalanish, tahlil qilish, yechimini tanlash.	8
3. Xalqaro huquq asoslari (19–20-savollar)		
O‘zbekiston va xalqaro hamjamiyat	–xalqaro huquq normalari va Birlashgan Millatlar Tashkiloti faoliyatini aniqlay olish; –O‘zbekistonda mahalliy aholi va chet el fuqarolarining huquqiy holatini aniqlay olish; –O‘zbekiston Respublikasi fuqarolari va chet el fuqarolarining huquqlari va burchlarini farqlay olish; –vaziyatlarga mos huquq normalarini to‘g‘ri tanlash, harakatga keltirish, O‘zbekiston va xalqaro hamjamiyat faoliyatini aniqlash va tahlil qilish.	2
4. Ma’muriy huquq asoslari (21–22-savollar)		
Ma’muriy huquq	–ma’muriy huquqiy munosabatlarni aniqlay olish; –ma’muriy huquqbuzarlik va ma’muriy javobgarlikni aniqlay olish; –ma’muriy-huquqiy nizolarni aniqlash va ularni ko‘rib chiqish tartibini topish; –davlat xizmatlarining turlari va foydalanish asoslarini aniqlay olish; –ma’muriy jazo va uning turlarini topish; –huquqbuzarliklarning oldini olishni aniqlay olish; –kundalik hayotda yuzaga keladigan vaziyatlarga mos qonun normalarini to‘g‘ri tanlash, harakatga keltirish, tahlil qilish.	2
5. Fuqarolik huquqi asoslari (23–24-savollar)		

Fuqarolik - huquqiy munosabatlar	–fuqarolik huquqiy munosabatlarning mohiyati va xususiyatlarini aniqlay olish; –fuqarolik huquqi bilan tartibga solinadigan munosabatlarni aniqlash; –vaziyatlar asosida fuqarolik qonunchiligi normasini to‘g‘ri tanlash, harakatga keltirish; –fuqarolik ishini sudda ko‘rish bosqichlarini aniqlay olish; – atamalarni aniqlash, qoidalarini amalda qo‘llash, taqqoslash, sabab–oqibatini topish va dalillarga asoslangan xulosalarni aniqlay olish.	2
6.Mehnat huquqi asoslari (25–26-savollar)		
Mehnat huquqi	–mehnat huquqi bilan tartibga solinadigan munosabatlarni aniqlash va ularning o‘ziga xos jihatlarini farqlay olish; –aholini ishga joylashtirish, mehnat shartnomasini tuzish tartibini bilish; –ish vaqti, dam olish vaqti va mehnatga haq to‘lash tartibini aniqlay olish; –xodim va ish beruvchining huquq hamda majburiyatlarini farqlay olish; –intizomiy, moddiy javobgarlikka tortish asoslari, ayrim toifadagi xodimlarning mehnatini tartibga solish va mehnat muhofazasini to‘g‘ri topish; –ish beruvchi va xodimlar o‘rtasida yuzaga keladigan mehnatga oid nizolarni hal etish tartibini aniqlay olish; –mehnat qonunchiligi bilan tartibga solinadigan vaziyatlarda to‘g‘ri huquqiy yechimni tanlash, tahlil qilish.	2
7. Oila huquqi asoslari (27–28-savollar)		
Oilaviy - huquqiy munosabatlar	–oila huquqi bilan tartibga solinadigan munosabatlarni aniqlay olish; –ularni boshqa huquqiy munosabatlar bilan taqqoslash, farqlash; –nikohni tuzish, tugatish, nikoh shartnomasi, aliment majburiyatlarini aniqlay olish; –er-xotinning oila qonunchiligidagi huquqlari, majburiyatlari, farzandlarning huquqlari va majburiyatlarini aniqlay olish; –vaziyatga mos oila qonunchiligi normasini tanlash, harakatga keltirish, tahlil qilish.	2
8. Jinoyat va jinoyat protsessual huquqi (29–33-savollar)		

Jinoyat va jinoyat protsessual huquqi	–jinoyat va jinoyat protsessual huquqi, kriminologiya bilan bog‘liq ma’lumotlarni farqlay olish; –jinoyat va jinoyat protsessual kodeksi orqali amalga oshiriladigan harakatlarni topish; –jinoyatning tarkibi, turlari va ijtimoiy xavflilik darajasini aniqlay olish; –jinoyatda ishtirokchilik turlarini farqlay olish; –jinoiy javobgarlikka tortish va jazo tizimini aniqlay olish; –berilgan vaziyatlarda qanday jinoyat tarkibi mavjudligini topish; –vaziyatlarni tahlil qilish va baholash; –faktlarni aniqlash, atamalar va qoidalarini amalda qo‘llash, taqqoslash, sabab–oqibatlarini tahlil qilish va dalillarga asoslangan xulosalarni baholash.	5
9. Ekologiya huquqi asoslari (34–35-savollar)		
Ekologik huquqbuzarliklar va javobgarlik turlari	–ekologiya huquqining mohiyati va maqsadini aniqlay olish; –ekologik huquqbuzarlik va javobgarlikni aniqlay olish; –ekologik huquqbuzarlik va javobgarliklarni boshqa huquqbuzarliklardan farqlay olish; –biologik xilma-xillikni aniqlay olish; –atrof-muhitni muhofaza qilishga oid vaziyatlarda to‘g‘ri huquqiy chorani(yechimni) tanlash.	2

Kasb standartlari va pedagogik mahoratdan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko‘nikmalari bo‘yicha taqsimoti

2-jadval

1. KASB STANDARTI (36 – 40-savollar)		5 ta
1.1. Kasbiy standartlar	– pedagogning kasbiy standartlari (o‘quv jarayonini rejalashtirish, ta’lim samaradorligini ta’minlash, o‘zlashtirishni baholash va qayta aloqani taqdim etish, tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish, xavfsiz rivojlantiruvchi ta’lim muhitini yaratish va ta’minlash, o‘z-o‘zini rivojlantirish va kasbiy o‘sish, hamkasblar va ta’lim oluvchilarning ota-onalari bilan hamkorlik qilish)ni bilish va pedagogik vaziyatlarda qo‘llay olish.	5
2. PEDAGOGIK MAHORAT (41 – 50-savollar)		10 ta

2.1. Umumiy pedagogika	– pedagogika, didaktika, tarbiya va yosh psixologiyasining asoslari va yondashuvlarini bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – pedagogikaning tamoyillari (onglilik va faollik, ko‘rgazmalilik, tizimlilik va muntazamlilik, ilmiylik, nazariya va amaliyot birligi va boshqalar)ni bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – tarbiya va uning turlarini bilish, bir-biridan farqlash va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – dars va uning turlarini bilish, darsni rejalashtirish, tashkil etish va sinfni boshqarish yondashuvlarini konkret vaziyatlarda qo‘llay olish; – sinf rahbarining huquq va majburiyatlarini bilish, sinf hujjatlari bilan ishlay olish, ularni yuritishda to‘g‘ri ketma-ketlikka amal qilish, sinf jamoasini to‘g‘ri shakllantirish, muloqotda pedagogik etika qoidalariga amal qilish, ota-onalar bilan hamkorlikning samarali shakllarini tanlash, muammoli vaziyatda eng maqbul strategik yondashuvni qo‘llash; – pedagogik etika, nutq, texnika, ijodkorlik, pedagogik odob, bilimdonlik/kompetentlik, muloqot madaniyati, takt/nazokat, kreativlik, refleksiya va kasbiy o‘sish asoslarini bilishi va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – pedagogik qobiliyat va uning turlari (didaktik qobiliyat, akademik qobiliyat, perspektiv-pedagogik qobiliyat, nutq madaniyati, tashkilotchilik qobiliyati, kommunikativ qobiliyat, avtoritar qobiliyat va boshqalar)ni bilish va konkret vaziyatlarda qo‘llay olish, – ta‘lim texnologiyalari (loyihaga asoslangan ta‘lim, muammoli ta‘lim, hamkorlikdagi ta‘lim, evristik ta‘lim, shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim, interfaol ta‘lim, differensial ta‘lim, integral ta‘lim, o‘yinli ta‘lim, inklyuziv ta‘lim va boshqalar)ni bilish va vaziyatlarga mosini tanlay olish;	7
2.2. O‘qitish metodikasi	– fan mazmun sohasini o‘qitish yondashuvlari, metodikasi va texnologiyalarini bilish; – fan mazmun sohasini o‘qitish usullari va metodlarini farqlash va berilgan vaziyatga mosini tanlash; – fan sohasini o‘qitish bo‘yicha berilgan ta‘limiy vaziyatga oid qabul qilingan qarorlarga baho berish.	3
Jami		15 ta

Kognitiv ko'nikmalar taqsimoti

3-jadval

T/r	Kognitiv daraja	Izohi	Test soni
1	Bilish	Fanga doir nazariy ma'lumotlar, atamalar, qoidalar, tushunchalarni eslab qolish, ularning mazmuni, maqsadi va qo'llanilishini tushunish	8 ta
2	Qo'llash	Bilim, tushuncha va protseduralarni yangi (notanish) kontekstlarda qo'llay olish	35 ta
3	Mulohaza qilish	Faktlar, dalillar, fikrlarni taqqoslash, tahlil qilish, taxmin qilish va xulosa(lar) chiqarish	7 ta

IV. Baholash mezoni

Test topshiruvchining umumiy natijasini (raw score) hisoblash uchun har bir to'g'ri javobga 2 ball, noto'g'ri javobga 0 ball beriladi. Umumiy 100 balni tashkil etadi.

V. Imtihon tartibi

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet yoki elektron eslatmalardan foydalanish qat'iyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa ko'chirish, yordam so'rash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish kabi holatlar taqiqlanadi.

Nazoratchi qoidabuzarlikni aniqlaganda, uni rasmiylashtirib, tinglovchini testdan chetlashtiradi va natijasi bekor qilinadi.

VI. Tavsiya etiladigan asosiy adabiyotlar*

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi Lex.uz.
2. O‘zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi Lex.uz.
3. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi Lex.uz.
4. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi Lex.uz.
5. O‘zbekiston Respublikasi Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi Lex.uz.
6. O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi Lex.uz.
7. O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik-protsessual kodeksi Lex.uz.
8. O‘zbekiston Respublikasi Oila kodeksi Lex.uz.
9. O‘zbekiston Respublikasi Saylov kodeksi Lex.uz.
10. O‘zbekiston Respublikasining “Sudlar to‘g‘risida”gi qonuni Lex.uz.
11. O‘zbekiston Respublikasining “Fuqarolik to‘g‘risida”gi qonuni Lex.uz.
12. O‘zbekiston Respublikasining “Iste’molchi huquqlari to‘g‘risida”gi qonun Lex.uz.
13. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. 2020.
14. O‘zbekiston Respublikasining “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi Qonuni. 2024.
15. Davlat va huquq asoslari 8-sinf darsligi. Respublika ta’lim markazi, Toshkent-2024.
16. Davlat va huquq asoslari 9-sinf darsligi. Respublika ta’lim markazi, Toshkent-2024.
17. Davlat va huquq asoslari 10-sinf darsligi. X.Tuychiyeva va boshqalar. Respublika ta’lim markazi, Toshkent-2023.
18. Davlat va huquq 11-sinf darsligi. A. Sodikov, N.Ismatova, J.Bobojonov. Respublika ta’lim markazi, Toshkent-2025.
19. Davlat va huquq nazariyasi darslik. Sh.A.Saydullayev. “Yuridik adabiyotlar publish”, Toshkent-2021.
20. Davlat va huquq nazariyasi darslik. X.T.Odilqoriyev. “Adolat”, Toshkent- 2018.

VII. Pedagogik mahorat va kasb standartlari bo‘yicha manbalar

1. Mavlonova R.A., Umumiy pedagogika. Darslik. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2018. – 528 b.
2. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Darslik, – Toshkent: “Bayoz” nashriyoti, 2025. – 504 b.
3. Tolipov O‘., Ro‘ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: “Innovatsiya-ziyo” nashriyoti, 2019. – 276 b.
4. Umumiy o‘rta ta’lim maktab o‘qituvchisi kasb standarti.
5. 10-sinf davlat va huquq asoslari o‘qituvchilar uchun metodik qo‘llanma, O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi, Toshkent-2023.
6. Mirzaeva F.O Pedagogika nazariyasi va tarixi, darslik, T.:“Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi”, 2023. – 304b.
7. Karimova B.Y., Qurbonova B.N. Kreativ pedagogika, o‘quv qo‘llanma, -T.: “Metodist nashriyoti”, 2023, – 316 b.
8. Voxidova N.X. Abdullayeva M.B. Pedagogik diagnostika darslik, T.: “Olam print” nashriyoti, 2025. – 272b.

Izoh: davlat va huquq asoslari fani bo‘yicha test topshiriqlari normativ-huquqiy hujjatlariga kiritilgan o‘zgarish va qo‘shimchalarni inobatga olgan holda shakllantiriladi. Qonun hujjatlarida belgilangan tartibda o‘zgartirish kiritilganda qonunning asl manbayiga murojaat qilinadi.(O‘zbekiston Respublikasi qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi- Lex.uz. sayti)

***Eslatma:** test topshiriqlari mazmuni tavsiya etilgan adabiyotlarda aks etgan mazmun, tamoyil va yondashuvlar bilan moslashtiriladi, ammo test topshiriqlari to'g'ridan to'g'ri manbalardan olinmaydi. Malaka sinoviga tayyorgarlik ko'rish jarayonida tavsiya etilgan adabiyotlar eslab qolish manbai sifatida xizmat qilishdan ko'ra, umumiy kasbiy tayyorgarlikni mustahkamlashga qaratilgan.